

NOORTEVALDKONNA TÖÖTAJASKONNA KVALIFIKATSIOONINÕUETE TÖÖRÜHM

V TÖÖRÜHMA KOHTUMINE

10. detsember 2024

Osalejad: Airi Park, Birgit Lukk, Helene Kristine Viita, Irma Väre, Meeli Pärna, Regina Suik

Kokkuvõtte koostasid Triin Mirjam Tark ja Petrik Saks DD StratLabist.

VAHEPEALSED ARENGUD JA UUDISED

- **Petrik (DD StratLab)** tegi ülevaate DD StratLab'i vahepealsetest tegevustest:
 - Protsess on jõudnud poole peale. Eesmärk jõuda kokkuleppele haridusnõuete osas ja sõnastada täpsemalt nii huvikooli õpetaja kui noorsootöötajate puhul nõuded.
 - DD StratLab on vahepeal õigusnõunikuga konsulteerinud.

HARIDUSNÕUETE LAHENDUSVARIANTIDE ARUTELU

Jätkasime arutelu kvalifikatsiooninõuete haridusnõuete nõudlikkuse teemal, et selle põhjal sõnastada ka lõplikud lahendusvariandid.

Meeldetuletusena käis Petrik üle peamised sõnastatud probleemid:

- **Kvaliteedi ebahühtlus:** Praegu ei ole seadusloomes puuduvate nõuete tõttu kvaliteet tagatud
- **Kvaliteet = noorte turvalisus:** Kõrgemad nõuded aitavad vähendada ebapädevate töötajate poolt potentsiaalselt loodavaid turvalisuse riske.

- **Valdkonna maine ja spetsialistide väärtustatus:** nõuete loomine ja tänu sellele tulenev kvaliteedi areng tõstab valdkonna mainet ja spetsialistide väärtustatust ühiskonnas.

Prioriteetid, millest otsustamisel lähtuda:

- **Noorte turvalisus ja kvaliteet:** Nõuded peavad eelkõige tagama noorte turvalisuse ja teenuste kvaliteedi.
- **Paindlikkus valdkonda sisenemisel:** Oluline on säilitada ligipääsetavus ja võimalused uutele spetsialistidele.
- **Ühetaoline süsteem:** Vajalik on luua süsteem, mida on võimalik tõhusalt hallata ja mille kvaliteedikontroll on riigile jõukohane.

Arutelu läbiviimiseks kasutati **väitluse** formaati: töörühma liikmed jagati kahte gruppi, üks grupp sai ülesandeks valmistada ette argumendid kõrgemate ja teine madalamate haridusnõuete toetuseks. Lähenemise eesmärgiks oli meelde tuletada eelmisel korral esitatud argumente, kaaluda läbi erinevaid vaatenurki ja koguda ideid lõplike lahendusvariantide sõnastamiseks. Argumente esitati valdkonna töötajate üleselt kui kitsamalt huvihariduse õpetajatele keskendudes.

Petrik jagas osalejad kahte gruppi:

Madalamate nõuete poolt argumenteerisid: **Airi** ja **Regina**

Kõrgemate nõuete poolt argumenteerisid: **Meeli**, **Helene** ja **Birgit**

Argumendid madalamate haridusnõuete toetuseks:

- Kui pedagoogilised ja erialased kompetentsid on tõendatud, ei lisa kõrghariduse omandamine töötaja professionaalsusele märkimisväärselt lisaväärtust.
- Kutsesüsteemis on kutsetasemed ühtlustatud haridustasemetega, et nt tase 6 kutsega inimene saaks tõendada, et tal on töö ja koolituskogemustega võrdväärne kompetentside pagas kui sama eriala lõpetanud kõrgharidusega töötajal.
- Paljudel huvialadel pole vastavaid kõrghariduse õppeprogramme, mistõttu kõrgharidus teisel, mitte otseselt seotud erialal ei täida töötaja jaoks karjäärilisi eesmärke.

- Erasektori huvikoolides töötab palju keskharidusega spetsialiste, kes on tõestanud, et suudavad edukalt õpetada.
- Kõrghariduse nõue välistaks valdkonnast suure osa töötajaid:
 - Inimesed kas selle tagajärjel lahkuvad valdkonnast või leitakse lahendused, mis ei täida soovitud eesmärki.
- Kõrgharidus iseenesest ei oma enam tööturul nii suurt tähtsust, liigutakse rohkem oskuste ja kogemuste põhisele hindamisele värbamisel.
- Üldpädevused peaksid tulema juba keskharidusest, kõrgharidus ei ole tingimata nende omandamiseks vajalik. NB! Oluline on täpsustada, mis üldse on üldpädevused, mida me väärtustame.
- Kui haridusnõuded on madalamad, siis teenuste kättesaadavus ja mitmekesisus säilib.

Argumendid kõrgemate haridusnõuete toetuseks:

- Kõrgharidus annab laiemad üldpädevused, mis on vajalikud edukaks töötamiseks ja valdkonna arendamiseks.
- Kvalifikatsiooninõuete süsteem hariduses on haridustaseme põhine, ning kõigile õpetavatele töötajatele on seatud kõrghariduse nõue (välja arvatud rakenduskõrgharidusõppes ja kutsehariduses praktiliste erialade õpetajad/juhendajad).
- Huvikooli õpetaja väärtustamiseks on oluline võrdsustada tema positsioon teiste õpetajatega. Kui üldhariduskooli õpetajalt nõutakse magistrikraadi ja huvikooli õpetajalt ainult keskharidust, jääb valdkonna väärtustamine ebapiisavaks.
 - Uuringu kohaselt on 59% valdkonna õpetajatest magistrikraadiga ja ainult 19% töötajatest pole kõrgharidust, mis teeb kõrghariduse nõude realselt saavutatavaks.
 - Keskhariduse nõue ei vasta valdkonna praegusele tegelikkusele ja oleks alla praegust keskmist taset.
- Kõrghariduse nõue tundub mingites olukordades mõistlik, aga erisustega. Nt spetsialisti taseme puhul peaks olema kõrgharidus, osade puhul võiks olla nt keskeriharidus.
- Kõrghariduse nõue on õigustatud, kui on võimalik omandada nõutud erialal kõrgharidust.

KVALIFIKATSIOONINÕUETE LAHENDUSVARIANDID

Arutelu kompromisslahenduste leidmiseks:

- **Airi (HTM)** pakkus ühe lahendusena keskhariduse ja tõendatud pedagoogilised kompetentside tõendamine kutse taotlemise teel kui ühte variant, kuid see siiski ei tooks soovitud muutust valdkonnas.
- **Regina (HUVU)** ei ole nõus keskhariduse nõudega kuna millised oskused päriselt inimesel on ainult keskhariduse baasilt? Võiks mõelda sarnasele lahendusele nagu treenerite puhul, kus keskharidusega töötaja võib olla juhendaja, kuid mitte õpetaja - see aitaks säilitada õpetaja ameti maine.
- **Helene (ENL)** tuletas meelde eelmisel kohtumise argumenti, et kvaliteetse hariduse pakkumiseks on vaja laiemaid oskusi ja teadmisi, mis räägib kõrghariduse kasuks.
- **Irma (ELVL)** pakkus ühe kompromissina teha pikk üleminek 10 aasta perspektiivis kõrghariduse nõuetele, mis võimaldaks valdkonnal kohaneda. Kõrghariduse nõue toetaks palgaläbirääkimisi, suurendaks nõudlust õppekohtade järele ja annaks võimaluse ka huvihariduses ja noorsootöös luua karjäärimudel (nagu praegu üldhariduskoolide õpetajate puhul).
- **Meeli (HUVU)** pooldab keskharidust ja kutse nõuet, kuna Eestis pole häid võimalusi huvihariduse õpetajatel oma erialal haridust omandada. Eriti puudutab see just tantsuharidust, kus võimalusi on väga vähe ja vastuvõtukriteeriumid ei soosi õpetajaks õppimist).
- **Airi (HTM)** tõi esile ühe võimaliku lahendusettepaneku eriala omandamise osas - luua uus õppekava rakenduskõrghariduse tasemel huvihariduse õpetaja erialal, mille eesmärk oleks pakkuda teadmisi ja oskusi, mis keskenduvad huvihariduse õpetajaks olemisele, mitte spetsiifilistele erialadele nagu tants või muusika.
- **Regina (HUVU)** rõhutas, et on oluline arvestada praegu valdkonnas töötavate inimestega. Ei saa eeldada, et nad peaksid kohe kõrgharidust omandama, kuna see oleks ebaõiglane ja tekitaks valdkonnas suuri raskusi. Vajalik on leida lahendus, mis tagavad sujuva ülemineku ja võtavad arvesse olemasolevaid töötajaid.

Huvikooli õpetaja

Kompromissi ettepanekud:

- **Esimene ettepanek:** kõrgharidus VÕI valdkondlik tase 6 kutse
 - Mõne valdkonna tase 6 kutse võib nõuda kõrgharidust, kuid mõne puhul võib see nõue puududa. See võib tekitada ebaõigluse tunnet valdkonnas. Vaja oleks ülevaadet kutsesüsteemist.
- **Teine ettepanek:** kõrgharidusega “õpetaja” ja kõrghariduseta “juhendaja” (analoog treeneritelt)
 - Poolt: Erisus motiveeriks töötajaid omandama kõrgharidust, et saavutada õpetaja staatus ja kõrgem palgatase. Aitab tõsta õpetajate mainet.
 - Vastu: Ühiskonnas võib sellise erisuse mõistmine olla keeruline ning see võib tekitada segadust. Tuleb ka vaadata, kas rollierisus praktikas sobitub kõigi valdkondade puhul.
- Airil (HTM) pakkus ideena, et kõik huvihariduse õpetajad peavad omandama tase 6 pedagoogiliste kompetentsidega kutse. Kui nad ei täida kutsenõudeid teatud aja jooksul (üleminekuperioodi lõpuks), muutub nende ametinimetus “juhendajaks.”
- Arutati, kas kõrgharidus peaks olema erialane või mitte, kuid jõuti tõdemuseni, et see on teatud valdkondades keeruline. Oluliseks peeti rõhutada, et kas kõrghariduse või kutse läbi oleks siiski tagatud pedagoogiliste kompetentside olemasolu.

Huvikooli õpetaja ettepanek (kohandatud kujul, lähtudes kohtumiselt saadud tööühma sisendist):

HUVIKOOLI ÕPETAJA		
Pedagoogiliste kompetentside tõendamise variandid	Vajalike pedagoogiliste kompetentsidele vastav kutse: huvikooli õpetaja, treeneri, tantsuspetsialisti, puhkpilliorkestri juhi, koorijuhi või <i>noorsootöötaja</i> kutse vähemalt tase 6 õpetaja kutse vähemalt tase 7	Pedagoogiliste pädevuste koolituse läbimine - kokku vähemalt xx tundi, viimase 5 aasta jooksul väh x tundi

Erialaste kompetentside tõendamise variandid	Õpetatava eriala haridus vähemalt kutsekeskhariduse baasil	Erialase koolituse läbimine kokku vähemalt xx tundi, viimase 5 aasta jooksul väh x akad tundi	Õpetatavale erialale vastav kutse
Haridustase	Kõrgharidus või tase 6 kutse*		
Kellele nõue kehtib?	Huvikooli õpetajale, sh treeneritele*		
Lisatingimused ja nõuded	1. Eesti keele nõue (analoogselt haridusvaldkonna nõuetele) 2. Õpetaja on täisealine 3. Lastega töötamise piirangu puudumine 4. Ilma kvalifikatsioonita saab töötada õpetaja abilise (vt ka abilise ettepanekut). 5. Juba ametil töötanud inimestele kehtivad leebemad nõuded		

Enne järgmist kohtumist on vaja üle vaadata kutsesüsteem, et täpsustada üle kas välja toodud tase 6 kutsed siiski sisaldavad pedagoogilisi kompetentse ja kõrg- või keskhariduse nõudeid.

Regina (HUVE) tõi ka esile, et õpetajate kutsestandardisse on plaanitud luua tase 5 kutse, mida nähakse huvikooli õpetaja tasemenähtena.

- Tekkis küsimus, et kui meie oleme aruteludes jõudnud sinnani, et huvihariduse õpetaja peab omama tase 6 kutset, siis millise rakenduse leiaks loodav tase 5 kutse.
- Võimaliku lahendusena saaks rakendada tase 5 kutset huvitegevuse juhendajate puhul.
- Töörühm leidis, et see on kooskõlastamise ja koostöö küsimus, mille lahendamiseks tuleks arutada õpetaja kutsestandardi töörühmadaga läbi.

Edasi: vaja kooskõlastada õpetajate kutsestandardi töörühmaga eri tasemete plaanid ja soovid - Airi (HTM) ja DD StratLab arutavad seda edasi.

Kuidas peaks toimuma ülemineku periood?

- **1. variant: kõikidele valdkonna töötajatele pikk ja järkjärguline ülemineku periood**

- Töörühm üldjoontes toetas seda varianti.
- Pikema üleminekuperioodi abil saab tagada sujuva kohandumise uute nõuetega ning vältida valdkonnast olulise osa töötajate lahkumist.
- **2. variant: jätta madalamad tingimused neile, kes juba praegu töötavad valdkonnas**
 - Ühelt poolt looks see turvatunnet, et ei saadeta minema pikaajaliselt töötanud inimest. Tihti nad on väga pädevad spetsialistid juba.
 - Teha nõue omandada ikkagi pedagoogilised kompetentsid ka senistele töötajatele? Sellega nõustuti.
 - Mis aja jooksul peab oma haridust ja kutset uuesti tõendama?

Töörühma liikmed tõid esile, et jätkuvalt kasutusel olevad üheaastased lepingud ei sea töötavatele spetsialistidele rangeid nõudeid. See tekitab küsimuse, kas rangete kvalifikatsioonikriteeriumide arutamine ja kehtestamine omab praktikas mõtet, kui neid lepingutingimuste kaudu vältida saab.

Otsus ülemineku osas:

- Esialgne ettepanek on kehtestada **pikk üleminekuperiood**, mille järel uued nõuded rakenduvad kõigile töötajatele, sh praegustele töötajatele.
- Alternatiivse ja leebema lahendusena:
 - pikk üleminekuperiood
 - lubada praegustel töötajatel jätkata madalamate nõutega, kuid nõuda nendelt siiski pedagoogiliste kompetentside taastõendamist.

Õigusnõunikuga arutada: Kas on õiguslikult võimalik jätta praegu valdkonnas töötajatele madalamad kvalifikatsiooninõuded? Kas oleks võimalik seada neile nõue taastõendada oma pedagoogilisi kompetentse teatud aja jooksul?

Noorsootöötajad

Arutati uuesti, kas noorsootöötajate puhul on ikkagi õigustatud nõue “kõrgharidus JA tase 5 kutse” kuid jääditi sama ettepaneku juurde. Kui huvihariduse puhul jõudsimme järeldusele, et on vaja kõrgharidust, siis peame ka noorsootöötajate puhul ühetaolisuse säilitamiseks ja

võrdsuse tagamiseks nõudma kõrgharidust. Tõdeti, et sellega kaasneks kättesaadavuse langus, kuid mis on valdkonna arengu jaoks siiski vajalik.

Otsus haridustaseme osas: jääb kõrgharidus JA tase 5 kutse.

Otsus üleminekuperioodi osas: jääb üleminekuperiood ja kõigile kehtestatud võrdsed nõuded.

NOORSOOTÖÖTAJA	
Kvalifikatsiooni-nõue	Kõrgharidus ja tase 5 noorsootöötaja kutse
Lisatingimused ja nõuded	1. Eesti keele nõue 2. Täisealine 3. Lastega töötamise piirangu puudumine 4. Ilma kvalifikatsioonita saab töötada ka noorsootöötaja abilisena (vt ka abilise ettepanekut).
Kellele nõue kehtib?	Noorsootöötajatele, kes korraldavad noortele tegevusi lähtudes noorsootöö põhimõtetest noortekeskustes, rahvusvahelises noorsootöös, laagrites, malevates, koolides (nt huvijuhi või kogukonnajuhina) ja mujal. Noorsootöötaja on tegevuse jooksul noortega otseses kontaktis ja vastutab noorte turvalisuse ja heaolu eest.

Huvitegevuse juhendaja

Airi (HTM) tegi ettepaneku rakendada siin haridustasemena hoopis pedagoogiliste kompetentsidega tase 5 kutset, et viia see kooskõlla kõrgemate nõuetega huvihariduse õpetajatele. Teised töörühma liikmed nõustusi.

Pärast kohtumist jõudis Airi (HTM) ja DD StratLab (Joanna ja Petrik) vajadust, et huvitegevuse mitmekesisuse ja kättesaadavuse hoidmiseks on oluline tuua 23. jaanuari kohtumisel lauale rohkem paindlikkust oma erialaste ja pedagoogiliste kompetentside tõendamiseks.

Huvitegevuse juhendajate nõuete ettepanek (muudetud kujul, lähtudes töörühma sisendist):

HUVITEGEVUSE JUHENDAJA		
Kvalifikatsiooninõude variandid	Pedagoogiliste kompetentsidega kutse 5 / erialane haridus / koolituste läbimine	Tõendatud huvialal juhendamiseks vajalikud kompetentsid (pedagoogilised ja erialased)
Lisatingimused ja nõuded	1. Eesti keele nõue 2. Täisealine 3. Keskharidus (sh kutsekeskharidus) 4. Lastega töötamise piirangu puudumine 5. Riiklike toetuste saamise tingimuseks on kõrgemad kvalifikatsiooninõuded (nt huvikooliga võrdsustatud?) 6. Registreeritud EHISes	

Asutuste juhid

DD StratLab edastas õigusnõuniku hinnangu, mille kohaselt on keeruline kehtestada eraasutuste juhtidele üldiseid nõudeid, kuna juhtimisvormid on väga erinevad.

- Siiski on võimalik seada nõudeid konkreetsele ametirollile, näiteks huvikooli direktorile.
- Erakooli ja huvikooli seadus näeb juba ette, et erakooli direktori suhtes kehtivad samad nõuded nagu riigi- ja munitsipaalikooli direktorile.
- Seega saab huvihariduse seaduses täpsustada, millised nõuded huvikooli direktorile kehtivad..

Arutelus tõstatas **Meeli (HUVI)** mure, et huvitegevuse erasektori pakkujad võivad end mitte EHISesse registreerida, mis muudab nende reguleerimise keeruliseks. Irma (ELVL) leidis, et üldiselt peaks juht olema pädev juhtima ükskõik millist asutust, kuid noorsootöö spetsiifiline valdkond võib eeldada erialast haridust.

Arutati Petriku (DD StratLab) poolt välja toodud juhtide ettepaneku üle:

- Huvikoolide juhtide osas leiti Regina ja Airi ettepanekul, et pedagoogilised kompetentsid pole vajalikud, kuna juhi roll on suunatud protsesside ja inimeste juhtimisele, mitte õpetamisele. Piisavaks peeti kõrgharidust ja juhtimiskompetentse. Noortekeskuste juhtide puhul otsustati, et nõudeks jääb noorsootöötaja kutse tase 6, mis juba sisaldab kõrgharidust ja juhtimiskompetentse.

- Tekkis küsimus, kui kaua saab kvalifikatsioonita juht töötada ajutise lepinguga. **Airi (HTM)** tõi esile, et arutelul on õpetajate ajutise lepingu perioodi pikendamine ühelt aastalt kolmele, mis võiks seega kehtida ka juhtide puhul. Otsustati täpsemalt uurida õpetajate ajutise lepingu regulatsiooni ja teha otsus selle põhjal.

Asutuste juhtide nõuete ettepanek:

ASUTUSE JUHT		
Asutus ja kellele kehtib	Huvikooli direktorile Direktor on eraldi seadustes määratud huvikoolis kohustuslik roll (nagu PGŠis ja erakooliseaduses). Direktor ei pea olema eraühingu juht. Eraühingu juhile nõudeid pole.	Noortekeskuse juhile
Kvalifikatsiooni-nõuded	Kõrgharidus, juhtimiskompetentsid	Noorsootöötaja kutse tase 6 (haridustaseme nõue juba sees)
Lisatingimused ja nõuded	1. Eesti keele nõue 2. Täisealine 3. Lastega töötamise piirangu puudumine 4. Kvalifikatsioonita saab töötada juht ajutise lepinguga maksimum x aastat* 5. Kui direktor viib läbi ka õpet, kehtivad talle ka töötaja kvalifikatsiooninõuded.	

KOV ametnikud

- Nõustuti, et nõue peaks olema kõrgharidus - ei peetud vajalikuks välja tuua nt töökogemuse nõuet, et anda võimaluse ka noortele, kellel on omandatud haridus, aga puudub veel töökogemus.

KOV AMETNIK

Kvalifikatsiooni-nõue	Kõrgharidus
Kellele nõue kehtib?	Kehtib KOV ametnikele, kelle ametiülesannetes on noorsootöö, huvihariduse ja/või huvitegevuse korraldamine KOVis
Põhjendused ning argumendid	Kui teistelt valdkonna töötajatelt (ja asutuste juhtidelt) ootame juba kõrghariduse nõuet, siis valdkonna korraldamisel on kõrgharidusest saadud üldpädevused vajalikud ning nõuete ettepaneku terviklikkuse mõttes ühtlaselt kohustuslike standardite seadmine oluline.

Kaasamine ja järgmised sammud

- **Noorteühingute juhid**

Töörühmas pole veel jõutud üksmeelele, millised kvalifikatsiooninõuded peaksid kehtima noorteühingute juhtidele.

- **Huvikoolide õpetajad**

Tuleb uurida, kas praegustele valdkonnas töötavatele huvihariduse õpetajatele võib jätta madalamad tingimused ja seada nõudeks pedagoogiliste kompetentside taastõendamine või juurde omandamine. Samuti tuleb selgitada, kas töörühma poolt sõnastatud nõudeid on seadusest tulenevalt võimalik rakendada.

- **Õpetajate kutsestandardi töörühmaga kooskõlastamine**

Kooskõlastada nende plaan ja töörühma soovid, eriti seoses tase 5 huvikooli õpetajaga. Vajalik on selgitada, kuidas eri tasemed (nt tase 5 ja tase 6) seonduvad ja millised on nende praktilised rakendused.

- **Ajutiste lepingute pikkuse regulatsioon**

Selgitada, milline on õpetajate ajutise lepingu pikkuse regulatsioon uue plaani järgi, ning tagada, et haridusasutuste juhtide lepingud oleksid sellega kooskõlas. Tuleb uurida, kas ajutist lepingut võib pikendada ning kui mitu korda.

- **Viia kõik töörühma liikmed kutsesüsteemi osas ühele lehele**

- Uurida, kas kõik tase 6 kutsed sisaldavad pedagoogilisi kompetentse.
- Tutvuda eri kutsestandardite tasemete kirjeldustega (nt tantsuõpetaja, muusikaõpetaja jne)
- Selgitada, kuidas käib kutse taotlemine, eriti pikaajaliselt töötanud spetsialistide puhul (nt 20-aastase kogemusega tase 5 õpetaja, kes soovib taotleda tase 6 kutset).
- Suhelda õpetaja kutsestandardi töörühmaga, kuna loodavad ettepanekud on omavahel tihedalt seotud.

Järgmised tähtajad ja töörühma kohtumine

Järgmine töörühma kohtumine toimub **23. jaanuaril**. Kohtumise eesmärk on sõnastada töörühma lõplikud ettepanekud, mis saadetakse kooskõlastamiseks töörühma liikmete organisatsioonidesse ja mujale. Seejärel keskendutakse tehnilistele küsimustele ja rakendusplaanidele.